

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії Центральної та Східної Європи і
спеціальних галузей історичної науки

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УСНА ІСТОРІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Рівень освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма – “Історія та археологія”
Спеціальність – В9 “Історія та археологія”
Галузь знань – В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
історії Центральної та Східної Європи і
спеціальних галузей історичної науки
Протокол № 3 від 30 жовтня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Усна історія: теорія та практика
Викладач (-і)	Шологон Лілія Іванівна (доктор історичних наук, професор)
Контактний телефон викладача	0342596146
E-mail викладача	lilia.sholohon@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЕКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/course/subscription/through/url/034fdd5c77b717fa49a8
Консультації	середа, 14.00 год. – 16.00 год.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Один із найрадикальніших поворотів у історичній науці стався у середині ХХ століття, і це був поворот до Людини – учасника, свідка, суб'єкта Історії. Визнання унікальності і самоцінності людського досвіду означало необхідність інтерв'ювання безпосередніх учасників подій минулого, що відкривало якісно нові можливості для історичних реконструкцій. Це дало поштовх до бурхливого розвитку нової ділянки історичної науки – усної історії. Унікальність дослідження в ділянці усної історії полягає в тому, що дослідник не лише може інтерпретувати певні джерела, але й залучений у процес їх створення. Оскільки сучасна українська історична наука дедалі частіше застосовує модерний інструментарій для дослідження минулого, переорієнтовується на Людину, як найважливіший аспект історичного пізнання, студентам другого курсу спеціальності “Історія і археологія” запропоновано для вивчення навчальний курс «Усна історія: теорія та практика».	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета викладання навчальної дисципліни – отримати теоретичні та практичні знання щодо накопичення історичних знань за допомогою усних свідчень. Основними завданнями вивчення дисципліни є сформулювати наукове уявлення про теорію, методологію та практику накопичення історичних знань за допомогою усних свідчень. Згідно з вимогами освітньої програми магістри повинні: знати: – про «усну історію» як новітній метод накопичення джерельного матеріалу ; – про особливості створення анкет для опитування респондентів; – про використання усних джерельних свідчень в історичних наукових працях. вміти: – адекватно вибирати проблематику, що може бути досліджена за допомогою усних свідчень; – скласти анкету для опитування респондентів; – досконало володіти методами критичного аналізу усних джерельних свідчень; – використовувати усні свідчення при написанні наукових праць.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
Загальні компетентності (ЗК) Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу (ЗК 3). Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 4). Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 6). Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях (ЗК 8).	

Компетенції соціально-особистісні:

- здатність вільно оперувати новітніми методами накопичення джерельного матеріалу та адекватно його оцінювати;
- креативність, здатність до системного мислення;
- професіоналізм і толерантність.

Загальнонаукові компетенції:

- базові знання в галузі історичних наукових досліджень;
- розуміння особливостей формування джерельної бази історичних наукових досліджень;
- уявлення про «усну історію» як метод накопичення джерельних свідчень.

Інструментальні компетенції:

- навички вмілого застосування методики «усної історії» в історичних дослідженнях;
- оволодіння методикою джерелознавчої критики інформації, отриманої від респондентів.
- здатність адекватно вибирати проблематику, що може бути досліджена за допомогою усних свідчень;
- створення анкет для опитування респондентів;
- вміння застосовувати методику «усної історії» при написанні історичних наукових праць.

5. Організація навчання**Обсяг навчальної дисципліни**

лекції	12 годин
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 годин
самостійна робота	60 годин

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3 семестр	Історія та археологія	другий	Вибірковий курс

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Історична пам'ять як наукова категорія	4		2
Тема 2. Усна історія як традиція та спогад	2		10
Тема 3. Усна історія: становлення, проблематика та методи дослідження	4	4	10
Тема 4. Методика інтерв'ювання	2		18
Тема 5. Усні свідчення як джерело з історії України		6	10
Тема 6. Етичні та правові засади усного інтерв'ю		8	10

Всього	12	18	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Розподіл балів, які отримують студенти Семестровий контроль проводиться у формі заліку. Форма і терміни семестрового контролю визначаються навчальним планом. Для того, щоб одержати залік, студентам необхідно виконати всі види робіт і набрати не менше 50 балів. Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається як сума оцінок отриманих на семінарських заняттях за поточний контроль (не більше 50 балів) та якості проведеного усного опитування та його презентації (50 балів максимально). Підсумкова оцінка за поточний контроль – 50 балів оцінка «відмінно» – 50 балів оцінка «добре» – 40 балів оцінка «задовільно» – 25 балів Проведення усного опитування та його презентація – 50 балів оцінка «відмінно» – 50 балів оцінка «добре» – 40 балів оцінка «задовільно» – 25 балів		
Вимоги до письмових робіт	Опитування респондентів є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо студент з якихось причин не написав цього завдання, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом за семестр з даної навчальної дисципліни. Обов'язковими складовими індивідуального завдання є: розробка питальника, визначення кола респондентів, проведення інтерв'ю, опрацювання зібраних матеріалів. Результати власного індивідуального дослідження студенти презентують на семінарському занятті. Опитування респондентів студенти проводять за такими темами: 1. Усна історія російсько-української війни. 2. Революція гідності 2013–2014 рр.: усноісторичний вимір. 3. Усні свідчення про Помаранчевий майдан 2004–2005 рр. 4. Проголошення незалежності України 1991 р. в історичній пам'яті сучасного українця. 5. Українське село 70–80-х рр. XX ст.: господарські реалії, традиційні свята та приватне життя (за матеріалами усних свідчень). 6. Українська інтелігенція і радянські реалії: освіта, фахова реалізація, матеріальний статус (за матеріалами усних свідчень). 7. Жіноцтво Радянської України: освіта, фахова реалізація,		

	приватне життя (за матеріалами усних свідчень). 8. Студенство радянської України: навчання, дозвілля, працевлаштування (за матеріалами усних свідчень). 9. Українська греко-католицька церква у підпіллі за матеріалами усних свідчень. 10. Повсякденне життя жителів Галичини в період Другої світової війни за матеріалами усних свідчень.
Семінарські заняття	<i>Семінарське заняття 1-2. Усна історія як різновид соціогуманітарних студій (4 год.)</i> 1. Усна історія як метод історичних та конкретно-соціологічних досліджень. 2. Інституалізація наукової дисципліни. Школи усної історії у США та Західній Європі. 3. Особливості розвитку усної історії на пострадянському просторі. 4. Чотири парадигми розвитку усної історії. 5. Типологія сучасних підходів до проведення інтерв'ю та їх види. 6. Історія повсякдення, мікроісторія, біографічне письмо, соціальна антропологія та їх взаємодія із усною історією. 7. Перевага та недоліки усної історії як методу історичних та конкретно-соціологічних досліджень. 8. “Справжня історія” versus “усна історія”: протистояння чи співпраця.
	<i>Семінарське заняття 3. Усна історія Другої світової війни крізь призму українського світосприйняття (2 год.)</i> 1. Колоборація і опір у повсякденному сприйнятті мешканців України. 2. Регіональні особливості пам'яті українців про примусову працю у Райху під час Другої світової війни. 3. Українські жінки в лихолітті Другої світової війни. 4. Досвід переселення 1944–1946 рр. у біографічних наративах польських і українських жінок.
	<i>Семінарське заняття 4-5. Повсякдення та кризові ситуації радянського і перехідного періодів в усноісторичній пам'яті українців (4 год.)</i> 1. Образ представника партійної номенклатури в Українській РСР 1970–1980-х рр. 2. Спорудження Дніпровського каскаду крізь призму особистого життєвого досвіду інженерів-гідробудівників. 3. Студбудзагони в УРСР 1960–1970 рр. (за матеріалами учасників студентського будівельного руху). 4. Радянська повсякденна культура 1970–1980-х рр.

	5. Катастрофа на Чорнобильській АЕС в усноісторичній пам'яті українців.
	<i>Семінарське заняття 6-7. Транскрибірування, інтерпретація, зберігання, презентація інтерв'ю (4 год.)</i> 1. Як правильно транскрибірувати: паузи, "словник емоцій", ілюстративні фото, опис обстановки. 2. Словник після інтерв'ю. 3. "Місця замовчування" та їх розкодування. Повтори тем і сюжетів: зберігання їх в транскрибірованому тексті. 4. Текстова презентація усної історії.
	<i>Семінарське заняття 8. Етичні та правові засади усного інтерв'ю (2 год.)</i> 1. Людська етика і проблема травматичних просторів пам'яті. 2. Юридична етика та проблема авторського права. Як отримати дозвіл на публікацію. 3. Варіанти іменної та анонімної публікації. 4. Форми публікації.
	<i>Семінарське заняття 9. (2 год.)</i> Презентація результатів власного усноісторичного дослідження.
Умови допуску до підсумкового контролю	Належне виконання: 1) змісту питань планів семінарських занять. Для цього необхідно готувати проблеми винесені на обговорення на семінарських заняттях; 2) виконання завдань винесених на самостійне опрацювання; 3) написання письмових робіт (опитування респондента).
Підсумковий контроль	Студент (-ка) допускається до підсумкового контролю (заліку) за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 50 і більше балів.
7. Політика навчальної дисципліни	
Лекції передбачають системний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій студентами є обов'язковим. Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми. Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – середа, 14.00 год. – 16.00 год. При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал студента. Академічна доброчесність. У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недобропорядності (списування), недобропорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи. Обов'язковим є написання запланованих письмових (контрольних, самостійних, індивідуальних) робіт. Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих. Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується	

«Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.)

8. Рекомендована література

Основна література

1. Жінки на війні / упорядниці Христина Парубій та Вероніка Верлянд. Київ: Дух і літера. 2024. 208 с. <https://duh-i-litera.com/bookstore/zhinki-na-vijni-uporjadkuvannja-xristini-parubij-ta-irini-berljand>
2. Жінки Центральної та Східної Європи у Другій світовій війні: гендерна специфіка досвіду в часи екстремального насильства // Збірник наукових праць за ред. Г.Грінченко, К.Кобченко, О.Кісь. Київ: Арт Книга, 2015. 335 с.
3. Комунікативні горизонти усної історії. Матеріали міжнародної наукової конференції (17–18 травня 2013 р.). Переяслав-Хмельницький, 2013. 280 с.
4. Схід-Захід: історико-культурологічний збірник. Випуск 11–12. Усна історія в соціально-гуманітарних студіях: теорія і практика досліджень / За редакції Володимира Кравченка та Гелінади Грінченко. Харків: ТОВ «НТМТ», 2008. 432с.
5. Томсон А. Чотири зміни парадигм в усній історії // Схід / Захід: іст.-культ. зб. Вип. 11–12 : Усна історія в сучасних соціально-гуманітарних студіях : теорія і практика досліджень. Харків, 2008.
6. Пастушенко Т. Метод усної історії та усноісторичні дослідження в Україні // Історія України, 2010, № 17–18. С.10–15.
7. Усна історія російсько-української війни (2014-2016 роки) / Ред. кол. серії: Вл. Мороко, С. Білівненко, О. Штейнле, М. Павленко. Український інститут національної пам'яті; Запорізький національний університет, Історичний факультет та ін.. Вип. 5. Київ.: К.І.С., 2019. 432 с. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&Image_file_name=book/0017186.pdf&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=0
8. Український Євромайдан. Прикарпатський вимір / Є. Бардяк, Л. Борисевич, М. Вітенко, І. Гоян, М. Дойчик, М. Кугутяка (ред.). Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2016. 701 с.
9. Yow V. R. Recording Oral History: a Practical Guide for Social Scientists. Thousand Oaks–London–New Delhi, 1994.

Додаткова

1. Воробей О. «...якось організм мобілізується на самовиживання»: Воєнне повсякдення в розповіді мешканця с. Нова Буда на Київщині (інтерв'ю записала та підготувала до друку О. Воробей) // Український історичний журнал. 2024. Число 5. С. 5–16 // URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2024_5_2
2. Воробей О. «Тепер я дитя війни та баба війни...»: Свідчення чернігівчанки N про життя в оточеному місті (24 лютого – 2 квітня 2022 р.) (запис і публікація О.Воробей) // Український історичний журнал. 2022. Число 4. С. 175–185 // URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2022_4_14
3. Воробей О. «Запам'ятай: ні росіяни, ні білоруси – нерукопожатні»: Свідчення про окупацію с. Юр'ївка на Чернігівщині (інтерв'ю записала і підготувала до друку О. Воробей) // Український історичний журнал. 2023. Число 3. С. 30-40 // URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2023_3_3

4. Грінченко Г. Усна історія примусу до праці: метод, контексти, тексти. Харків: НТМТ, 2012. 304 с.
5. Скокова Л. Біографічні дослідження в соціології : традиція і сучасний досвід. Київ, 2004. С. 31–39.
6. “Прошу вас мене не забувати”: усні історії українських оstarбайтерів / Г.Грінченко (гол. ред.), І. Ястреб, О. Стасюк [та ін.]. Харків: Право, 2009. 208 с.
7. Харук А. Дві битви за Лиман (23 травня – 2 жовтня 2022 р.) // Український історичний журнал. 2025. Число 3. С. 5–15. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2025_3_2
8. Харук А. Слобожанська наступальна операція: передумови і перший етап (6–12 вересня 2022 р.) // Український історичний журнал. 2023. Число 1. С. 5. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2023_1_2
9. Харук А. Оборона Гостомельського та Васильківського аеродромів: спроба реконструкції подій // Український історичний журнал. 2022. Число 4. С. 139. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2022_4_11

Навчально-методична

1. Грінченко Г. Г. Усна історія: Методичні рекомендації з організації дослідження: Для студентів і аспірантів. Харків, 2007.

Інформаційні ресурси

1. <http://oralhistory.com.ua> – Українська Асоціація усної історії
2. Приклади оформлення бібліографічного опису списку літератури згідно ДСТУ 8302:2015 // URL : lib.znau.edu.ua

Викладач *професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Шологон Л. І.*